

**ПРАВО НА ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: КРИЗА МОРАЛІ ЧИ
СУСПІЛЬНА НЕОБХІДНІСТЬ?**

Бреус Сергій Михайлович, студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри конституційного та міжнародного права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент *Камінська Н.В.*

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що Україна, як правова, незалежна, демократична та соціальна держава повинна створювати умови та можливості, згідно яких кожен громадянин міг би реалізовувати свої законні права та інтереси. У нашій країні щороку принаймні 10 осіб зважуються на операцію по зміні статі. Тому важливою є подальша процедура внесення змін в офіційні документи громадянина та її відповідність правовим стандартам із захисту прав людини Європейського Союзу (далі – ЄС).

Так, одним з пріоритетних напрямків у політиці і діяльності ЄС є боротьба з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Про це йдеться і в Лісабонському договорі, який замінив Конституцію ЄС, і в спеціально з цього приводу прийнятих однойменних Резолюції Ради Європи № 1728(2010) та Рекомендації № 1915(2010) «Дискримінація за принципом сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності». Проте однозначного правового регулювання процедур щодо власне зміни статі (гендеру) на теренах ЄС немає.

Установчими договорами до спільної компетенції ЄС шлюбно-сімейні правові відносини не були віднесені. Амстердамський договір Євросоюзу 1997 р. всього лиш закріпив рух «Gender Mainstreaming» в якості офіційної стратегії, яка в документах ООН визначена як «основна глобальна стратегія сприяння гендерній рівності», обов'язкова для всіх держав - членів ООН [1].

Тому базовим документом, який є спільним для виконання у всіх країнах-членах ЄС, РЄ, є Європейська конвенція з захисту прав людини та основоположних свобод 1950 р. У її ст. 14 зазначено, що користування правами та свободами, визнаними в Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою[2].

Загалом в європейській практиці законодавчого регулювання зміни гендеру притаманна диференціація процедур. Останнім часом зникла умова «хірургічного втручання в особу», як підстава зміни статі в офіційних

документах. Це позиція підтримується двома важливими постановами національних судів. 2009 р. Вищий адміністративний суд Австрії постановив, що обов'язкове хірургічне втручання не є необхідною умовою для зміни статі (і імені). У Німеччині Вищий федеральний суд зазначив в ухвалі, що "хірургічне втручання в якості умови зміни гендеру все частіше розглядається як проблематичне і вже не визнається прийнятним серед експертів" і зобов'язав державу внести зміни до законодавства. На цьому ж підході засновані іспанські норми "Ley de Identidad de Género" і британський "Акт про огляд статі" [3].

Певне новаторство в цьому напрямку проявив шведський дитячий садок «Егалія» в Стокгольмі. Там для дітей у віці від року до шести років створюються умови для того, щоб дитина не могла себе ідентифікувати. У дітей немає статі - вони просто «друзі». Співробітники дитячого садочку намагаються уникати займенників «він» і «вона» і використовують безстатеве слово *hen* [4]. Це є результатом цілеспрямованої політики не тільки держави, але і усвідомлення громадянського суспільства потреб сучасної модернізації моральних цінностей.

Що ж до України, то концепція толерантного суспільства ЄС повинна стати в основі курсу на європейську інтеграцію, якщо бажання такої інтеграції є реальним та безальтернативним. Конституція України у ст. 24 зазначає, що «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [5]. Цим українське законодавство декларує свою антидискримінаційну спрямованість. Логічним продовженням конституційних положень є норми Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

Яскравим вітчизняним підзаконним актом є Порядок обстеження осіб, які потребують зміни (корекції) статевої приналежності затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.02.2011 року. Специфікою даного порядку є те, що після проведення хірургічної корекції Комісія видає пацієнту медичне свідоцтво про зміну (корекцію) статевої належності згідно з додатком, яке є підставою для внесення змін в актовий запис про народження цієї особи і видачі нового свідоцтва про народження з подальшою зміною відповідних документів про особу [6]. Тобто законодавець з одного боку визнав існування трансгендерів і дав їм шанс на повноцінну реалізацію їх потреб, а з іншого обмежив право особи на індивідуальність та особисту недоторканість – адже усвідомлення собою своєї статі не є одночасним бажанням піддавати себе будь-яким медико-хірургічним втручанням. Навіть згідно законодавства та рішень національних судів найближчих за соціальним та ментальним розвитком пострадянських держав – Білорусі та Молдови, дозволяється змінювати стать без обов'язкового хірургічного втручання [7].

Як свідчить практика Європейського Суду з прав людини, правові можливості трансгендерів після корекції їх статі залежить від

національного законодавства кожної держави. Тобто все таки можуть існувати правові підстави обмеження абсолютності гендерних прав. Зокрема, щодо права на вступ у шлюб.

Тому потрібно передбачити в сімейному законодавстві України норму, згідно якої наречені повинні знати не тільки про стан здоров'я один одного, але й про можливі корекції статі.

Також у зв'язку з тим, що Сімейний кодекс України (далі – СК України) визначає шлюб, саме як союз чоловіка та жінки, то пропонуємо передбачити у ст.38 СК України таку додаткову підставу для розірвання шлюбу, як корекція статі одним із подружжя після реєстрації ними шлюбу.

Отже, українська модель правової держави увібрала у себе окремі правові механізми, за допомогою яких, особа частково має змогу реалізувати своє право на гендерну ідентичність. Проте спостерігається необхідність не тільки у реформуванні сімейного законодавства, а й у подальшій співпраці з міжнародними організаціями з даного питання.

Список використаних джерел:

1. Порядок обстеження осіб, які потребують зміни (корекції) статевих належностей : Наказ Міністерства охорони здоров'я від 03 лютого 2011 року / Офіційний вісник України – 2011. – №17 – Ст. 25
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: ратифікована Законом України №475/97-ВР від 17 липня 1997 року // Офіційний вісник України – 1998. – №17 – Ст.270
3. Тематична доповідь Європейського комісара з прав людини Ради Європи: «Права людини та гендерна ідентичність» від 29 липня 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/>
4. Порядок обстеження осіб, які потребують зміни (корекції) статевої належності : Наказ Міністерства охорони здоров'я від 03 лютого 2011 року / Офіційний вісник України – 2011. – №17 – Ст. 25
5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30 - Ст. 141
6. Куди зовсім нас гендерне равноправие? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.realisti.ru/>
7. Верховний Суд Молдови дозволив змінювати стать у документах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pau.md/news/Verhovniy-sud-Moldovi-razreshil-menyati-pol-v-dokumentah/28571>

МУСУЛЬМАНСЬКЕ ПРАВО ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА СКЛАДОВА ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ІСЛАМУ

Потієнко Ольга Валеріївна, студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук *Мозоль Н.І.*

Мусульманське право можна розглядати як специфічну систему права, що існує в межах ісламської релігії. Будучи складовою частиною ісламу, мусульманське право сприймається і як система норм, і як політико-правова доктрина. Дослідження ісламу на сьогоднішній день має особливу історичну і культурну значущість. На цій основі інтерес до об'єктивної і безпристрасної оцінки цих феноменів має велике значення.